

Defne Suman autorica romana *Vrelina ljeta*

Svi smo u suštini isti, a književnost je lijepo sredstvo da nas podsjeti na našu povezanost

Intervju realiziran uz saradnju s izdavačkom kućom "Buybook" u kojoj je roman objavljen

RAZGOVARALA: ENA HASEČIĆ / FOTO: ASLÇE GIRGIN

5

urska književnica Defne Suman, čije odlomke romana „Vrelina ljeta“ prenosimo u magazinu „Azra“, rođena je u Istanbulu, a odrasla na otoku Prinkipo. Njena biografija veoma je interesantna. Sa samo 28 godina je s ruksakom na leđima napustila sve i otišla na Tajland proučavati filozofiju. Tamo je otkrila jogu, koja je i danas dio njenog života, te napisala prvu knjigu. Na početku razgovora nam je otkrila kakav bi bio njen život danas da nije napravila ovakav iskorak. -Da, kao što ste rekli, otišla sam jednog dana, s ruksakom na leđima, u jugoistočnu Aziju. Imala sam 28 godina i osjećala sam kao da sam učinila sve što sam mogla u svojoj domovini. Zatvorila sam sobu, pozdravila se s porodicom i prijateljima, ostavila svoje mačke kod bivšeg partnera i počela novi život u malom gradu na sjeveroistoku Tajlanda. Zaista ne mogu ni zamisliti kakav bi bio moj život da nisam otišla tamo. Ne samo zato što sam tamo stekla mnoga iskustva koja su me promijenila, nego i zato što ne možemo zamisliti život koji se nikada nije dogodio. Mogla bih reći da bih, da nisam napustila svoju zemlju s 28 godina i počela novi život na Tajlandu, a kasnije i u SAD-u, ostala u Istanbulu i pronašla posao u novinama ili u svijetu izdavaštva, ali to nije istina. Doslovno ne znamo kakvi bi bili naši životi da nismo poduzeli korake koje smo poduzeli. Milioni faktora

određuju našu sudbinu. Ako vam pišem ove redove baš u ovom trenutku i ako ih slučajno čitate, to je zbog beskonačnog broja podudarnosti, a mi smo povezani u ovom trenutku. Dakle, nikako ne mogu zamisliti šta bi se dogodilo da nisam otišla na Tajland i gdje bih sada bila. Ipak, za sve što se dogodilo u mom životu do ovog trenutka, zahvalna sam slučajnostima i planovima koji negdje postoje za mene, jer su me doveli do ljudi koji su danas prisutni u mom životu.

Šta Vas je inspiriralo da napišete roman "Vrelina ljeta"? Da li su događaji u njemu plod mašteli kriju i odredene autobiografske elemente?

-Roman je čista fikcija i kao sve fikcije ima autobiografske elemente! Željela sam napisati strastvenu ljubavnu priču. Te godine kada sam pisala "Vrelinu ljeta" navršila sam 40 godina. Naravno, tada mi je u glavi bilo pitanje: Hoću li se ikada više zaljubiti? Svi znamo da se i ljudi u braku mogu zaljubiti. Ustvari, oni se zaljube s više strasti i manje očekivanja. S jedne strane, inspiracija je dolazila iz egzistencijalne krize četrdesetogodišnje žene. Ko sam ja ako nisam toliko poželjna/ljepa/privlačna kao prije? Međutim, to je bila samo motivacija. Duboko u sebi željela sam se pozabaviti pitanjem razdvojenosti. Razdvojenosti od samih sebe, porodice, prirode, istine, svoje zemlje, identiteta. Za takvu temu Kipar je bio savršena metafora, jer je riječ o podijeljenom ostrvu. Podijeljeno je bodljikavim žicama i zaštićenim tampon-zonama Ujedinjenih nacija, linijama zaštićenim naoružanim čuvarama... Kipar vidim kao zemlju koja čezne za povezivanjem i koju velike sile neprestano razdiru. Pored toga je silovanje na Kipru tabu tema u Turskoj, Grčkoj i na samom ostrvu, ali istina je da su mnoge žene (s obje strane) silovane tokom okupacije ostrva 1974. godine. Željela sam barem malo podići svijest o toj temi i trudila sam se da ne zauzimam stranu. To je priča o razdvojenosti, priča o čežnji da budemo povezani kako bismo ponovo bili izlječeni. Također, roman Margaret Mazzantini "Ponovo rođen" (a kasnije i film), ostavio je dubok utisak na mene. Čitaoci romana "Vrelina ljeta" pronaći će mnogo književnih referenci na "Ponovo rođen", uključujući i način na koji je misterija iz romana u konačnici razriješena.

Radnja romana smještena je u Tursku, a kasnije na Kipar. Koliko ste dugo radili na njemu i koliko je trajao sam proces istraživanja o veličanstvenim mjestima koja opisuјete?

-Proces rada na ovom romanu trajao je nekih 18 mjeseci. Kad sam ga počela pisati, bila sam u SAD-u. Veoma mi je nedostajao moj rodni grad, Istanbul, a slike, mirisi, ukusi i zvuci grada su do mene jasno dopirali. Nisam morala

posebno istraživati te dijelove. Svi su bili živi u meni tokom pisanja. S druge strane, Kipar mi je bio potpuno nepoznata zemlja. Nakon što sam završila prvi načrt, otišla sam tamо. Bila sam veoma uzbudena. Odsjela sam u grčkom dijelu Nikozije i svaki dan prelazila na tursku stranu. Na obje strane upoznala sam mnogo nevjerojatnih ljudi. Kako bih pronašla selo u kojem je Petros rođen, putovala sam autobusom i dane provodila u samoći, pišući. Našla sam se s pjesnicima, piscima i umjetnicima s Kipra i tada stekla mnogo novih prijatelja. Kad je knjiga objavljena u Turskoj i Grčkoj, ponovo sam se vratila na Kipar i zajedno s prijateljima, u tampon zoni UN-a, koja se nalazi između turskog i grčkog dijela Kipra, proslavila knjigu. Poželjeli smo tada da Kipar ponovo bude ujedinjen.

U samom činu pisanja lutam umovima i srcima svojih imaginarnih čitalaca i pokušavam im ispričati svoju priču

Važni dijelovi romana su oni u kojima se glavna junakinja prisjeća svoje prošlosti, djetinjstva, oca, nane... Koliko nas prošlost

zapravo određuje?

-Vjerujem da je ono što smo danas, dijelom rezultat genetike i sjećanja naše porodice, a dijelom našeg vlastitog djetinjstva. Način na koji doživljavamo svijet uveliko je određen našim iskustvima iz djetinjstva. U ljetnim vrućinama pokušavala sam povezati Melikine traume iz djetinjstva s njenim agonijama u odrasloj dobi. Koju god emociju danas doživimo, ona ima korijene u našem djetinjstvu. Svaki put kada u sebi izgovorite baš kao tada (da li sam se tako osjećala), odgovor se krije u vašem djetinjstvu. Prolazimo kroz ista stanja, iste osjećaje. Samo se priče razlikuju. Prema mom mišljenju, način na koji živimo i osjećamo život i gubitak, isti je od našeg djetinjstva. Također, odnos s našim roditeljima je ključan u formiranju budućih odnosa. Bilo da smo toga svjesni ili ne, odnos s majkom i ocem nosimo kroz život i dio je svakog našeg odnosa.

Vaš roman "Emanet Zaman" preveden je na engleski jezik kao "The Silence of Scheherazade". Kakav je osjećaj i na kakav je prijem roman naišao kod čitalačke publike s tako velikog govornog područja? Trenutno je u pripremi prevod još jednog Vašeg romana na engleski jezik. Riječ je o romanu "Kahvaliti Sofrasi" prevedenom kao "At the Breakfast Table", koji će se pred publikom pojaviti ove jeseni.

-Kada je roman "The Silence of Scheherazade" objavljen u Velikoj Britaniji i distribuiran ka svim zemljama engleskog govornog područja, osjećala sam se kao majka koja je poslala svoje dijete u daleku zemlju na školovanje! Šta ono samo tamo radi? Provela sam dane i noći briňući se da li će moja knjiga biti shvaćena ili će ostati samo za lokalnu publiku. Stalno sam razmišljala da li će pronaći dobro mjesto među ostalim knjigama na policama velikih knjižara u Londonu ili Sydneu. Nakon nekog vremena, shvatila sam da će kao i svaka knjiga (i svako dijete) imati svoj život, u mašti i srcima čitalaca. Jednom kada završim s pisanjem, trebala bih pustiti knjigu, oslobođiti je, i vjerovati svom umijeću i duši koju priča ima. Sada shvatam da je ono najvažnije novorođenče: knjiga koju trenutno pišem. Starija djeca znaju kako preživjeti u svijetu bez mene, ali ako im zatreba moja pomoć, uvijek sam tu za njih. Tako se osjećam sada, kada su moje knjige objavljene na drugim jezicima osim turorskog. S druge strane, uživam u čitanju komentara čitalaca iz cijelog sveta. Sve više shvatam da smo svi u suštini isti, a književnost je lijepo sredstvo da nas podsjeti na našu povezanost.

Lijepo ste to rekli – svaki roman na kojem radite treba posmatrati kao novorođenče. Da li trenutno radite na nekoj novoj priči?

-Da, i veoma sam sretna zbog toga, jer ako ne radim na nekoj novoj priči, onda sam najgora osoba na svijetu! Trenutno privodim kraju svoj novi roman "Krug", koji će biti objavljen u Turskoj u oktobru ove godine. Ova knjiga je elegija o starom Istanbulu. Radnja se odvija u vremenskom rasponu od 1950-ih, pa do danas. Narator je sedamdesetpetogodišnji Grk (Rum, kako mi kažemo na turском) iz Istambula i priopovjeda nam o tome koliko smo u posljednjih pola vijeka izgubili naš grad. Ulica po ulica, zgrada po zgrada, jedna po jedna kosmopolitska zajednica. S jedne strane, "Krug" je priča o tragičnom gubitku jednog od najljepših gradova na svijetu, a s druge, ljubavna priča. Naš priopovjedač pronalazi mjesto za ljubav u svom srcu, uprkos starosti i svim gubicima. Radujem se danu kada će se "Krug" predstaviti čitaocima.

Na Međunarodnom festivalu književnosti Bookstan u Sarajevu, 6. jula bit će predstavljen roman "Vrelina ljeta". Radnje li se dolasku u Sarajevo i upoznavanju s čitalačkom publikom?

-Bookstan će biti prvi međunarodni festival knjige na koji ću doći nakon više od dvije godine. Veoma sam uzbudjena! U vrijeme pandemije, dok sam fizički bila daleko od svojih čitalaca, shvatila sam koliko su ova okupljanja važna. Neki autori kažu da se fokusiraju na ono što pišu, na doprinos koji daju književnosti, ali oni

Duboko u sebi željela sam se pozabaviti pitanjem razdvojenosti. Razdvojenosti od samih sebe, porodice, prirode, istine, svoje zemlje, identiteta

zapravo ne pišu za svoje čitaocce. To kod mene nije slučaj. Pišem za svoje čitaocce. U činu pisanja lutam umovima i srcima svojih imaginarnih čitalaca i pokušavam im ispričati svoju priču. Zbog toga mi je veoma važno druženje s njima. Posebno je važan susret s čitaocima romana "Vrelina ljeta" u Sarajevu. "Vrelina ljeta" je priča o rasparčavanju zemlje, njeni ljudi postaju neprijatelji jedni drugima zbog igre koju igraju velike sile i tišine koju generacijama čuvamo. Nadam se da će priča biti bliska čitaocima u Bosni i Hercegovini i radujem se što ćemo se uskoro družiti i razgovarati o knjizi.

Šta trenutno čitate i koje savremene autorice biste preporučili čitaocima "Azre"?

-Trenutno čitam "Ljubav u doba kolere" G. G. Marqueza. Njegova sam vjerna obožavateljica i mnoge moje priče ispisane su pod njegovim utjecajem. Od autorica preporučujem Arundhati Roy, Alice Munro, Isabelle Allende, Jhumpa Lahiri, Elenu Ferrante, Han Kang, Elif Shafak, Ayfer Tunç, Sayaku Murata, Vigdis Hjorth, Fleur Jaeggy i Margaret Mazzantini, koju sam ranije spomenula.

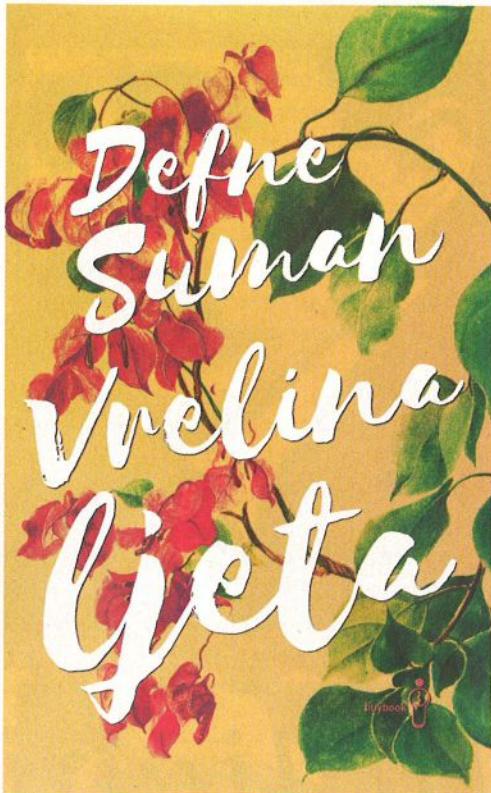
Prenosimo odlomke romana „Vrelina ljeta“ turske spisateljice Defne Suman (III)

Vragolasti sjaj

Ni u jednom periodu svog života nisam poželjela pronaći oca. Ni za noći mog djetinjstva, kada sam krišom plakala jer nije bio uz mene, a ni kasnije u mladosti, kada bih iznenada osjetila njegov miris na koži mladića s kojim sam se ljubila na oronulom drvenom molu sred tamnih voda Bosfora. Kada bih osjetila taj miris, u meni bi se na trenutak podigao talas koji se uzdizao sve do uštapa, ali čak se ni tada u meni ne bi javila želja da odem potražiti oca i saznavati zbog čega i u ime čega nas je napustio. Zašto bih je sada osjećala? Otada je prošlo dvadeset devet godina. To mi nije padalo na pamet dok sam tog jutra na Bujukadi slušala Sinana kako diše dok je ležao pod bijelom ljetnom mrežom u spavačoj sobi koja je mirisala po orahovini na gornjem spratu drvetom obloženog ljetnikovca, naslijedstva porodice moje majke. Već odavno sam prestala razmišljati o Orhanu Kutsiju.

Prvo sam primijetila Petrosove usne. Stavio je ruku na čelo, kako bi, dok je stajao ispred crvene crkve, zaklonio oči od zraka sunca i nastojao vidjeti jesam li ja ta koja je dolazila iza ugla. Pod ljetnim nebom usijanim poput narandže, usne su mu bile tamnoružičaste. Sviše tamne i sviše ružičaste za jednog muškarca. Pelikari, pomislila sam čudeći se odakle znam jezik tog mladića. Mlad je, pa su mu zato usne takve, poput višanja na grani.

Nasmiješio se, prepoznavši me. Ne, nije se nasmiješio. Smijao se. U njegovim krupnim očima boje meda na trenutak je zasjalo sunce. Pružila sam mu ruku kako bismo se rukovali, a on me je povukao k sebi i zagrljio. Bio je veoma snažan. Zagrlili smo se poput dva prijatelja koja se nisu vidjela godinama. Bio je visok, krupan čovjek širokih ramena. Moja glava jedva je dosezala do njegovih grudi. Zbog čega li sam uopšte očekivala da muškarci mlađi od mene budu sitne grade? (Da, na internetu sam vidjela Petrosove fotografije i istražila koliko mu je godina.) Da li zbog toga što nikako nisam mogla prihvati svoje godine, nisam ni pomislila daje Petros Paraskos, reditelj dokumentaraca, već

odrastao čovjek?

Kad su se naša tijela razdvojila, Petros je spustio ruke na moja ramena i pogledao me u oči. Njegov pogled bio je ustajan. Srce mi je počelo ubrzano kucati.

„Hoćemo li odmah početi? Moram te pitati toliko toga?“

Govorio je brzo, ali čistim engleskim akcentom. Čudo! Jer sam ja, dok smo se dopisivali, zamišljala kako poput većine Grka izgovara engleske riječi s naglašenim h, i uz izostavljanje glasova o i č.

Na našu sreću, vrata crkve bila su otvorena. Iznenadila sam se. Da je crkvenjak Pavli živ, ništa ih ne bi ostavio bez nadzora. Vjetar se

poigravao s kozlacem, koji je skrivaо vrata u sredini visokog zida. Ušli smo jedno iza drugog u oronulo dvorište crkve. Sunce koje je napolju pržilo sve živo kao da cijelo ljetno ovamo nije ni zavirilo, zapahnuo nas je hladan zrak. U sjeni u uglu stajao je stari bicikl s tri točka. Odmah pokraj njega nalazio se presušeni bunar po čijem se poklopcu uhvatila mahovina. Komarci su se sakupljali oko pocrnjelog, otrcanog štrika razapetog između dva zida.

Petros nije razgledao po dvorištu, već je odmah gurnuo staklena vrata i ušao u crkvu. I ja sam ušla za njim. Svjetlost neobičnog sjaja s lustera na plafonu širila se po crvenom tepihu na podu. Iz pravca ikonostasa podizao se tanki dim tamjana, a ispred oltara gorjeli su dvije duge žute svjeće. Znajući da se ovdje više nije vršilo služenje, upitala sam se ko je i zašto upalio svjetlo, svijeće i tamjan? Petros se približio oltaru. Prekrstio se s tri prsta desne ruke, a potom sagnuo i poljubio sliku Djevice Marije koja je stajala na stolu s bijelim stolnjakom protkanim srebrenim nitima. Stajali smo jedno pokraj drugog na crvenom tepihu pod budnim okom svetaca. Sagnuo se i šapnuo mi na uho.

„Želim znati sve.“

Podigla sam glavu i pogledala ga. Njegovo lice radoznalog djeteta bilo je u tolikoj suprotnosti s njegovim krupnim tijelom i snažnom bradom. Kad se nasmiješio, ukazali su mu se bijeli zubi.

„Naravno o crkvi.“

Njegove oči vragolasto su sjajile.

S turskog prevele: Sabina Bakšić i Alena Ćatović

Biblioteka „Farah“

Urednica: Ena Hasečić

„Buybook“, 2022.